

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt VII. Acta à Birago cum Caesare de translatione Concilij in Germaniam; & repugnantia offensa. Responsa id temporis à Synodo ad Biragum missa. Caesar Oeniponte profectus. Detrimenta in Gallia ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11718

Acta à Birago cum Cæsare de translatione Concilij in Germaniam; & repugnantia offensa. Responsa id temporis à Synodo ad Biragum missa. Cæsar Oeniponte profectus. Detrimenta in Gallia libertati Ecclesiasticæ illata, & idcirco Pontificis expositulatio. Aduentus Episcoporum ac Theologorum Belgarum. Louanien- sium Anglorumque postulata pro declaratione aduersus Elisabe- tham Reginam; sed Cæsaris id dissuadentis rationes. Patrum studia apud Pontificem pro Archiepiscopo Toletano, in custodiam coniecto à sacra Inquisitione Hispaniensi; & responsum illis redditum. Deprecatio Reipublicæ Venetæ, ut Grimani Patriar- che causa in Concilio cognoscatur. Consensus in eo Pontificis. Ad- uentus illuc Patriarchæ, & difficultas in re ipsa, sed superata.

Quò de Gallis sermonem prosequamur; tametsi iam præstò esset responsum Birago reddendum ^a, tamen cum ipsi videretur subsistere amplius non licere, positâ imminenti Cæsaris profectioe, quæ postea vigesimo quinto Iunij subsecuta est, Oenipontem rursus decimo tertio eiusdem mensis equitauit. Sed non propterea Caroli Regis Oratores responsonem remissiùs petierunt ^b, adiectis etiam grauibus querimonijs, quòd Rex per eam cunctationem despiceretur. Quapropter eâ propositâ in cœtu secundum sententiam quam descripsimus, quietâ comprobatione excepta est: sed cum egressi fuissent Galli Oratores, quo tempore in confessu de ea deliberabatur (prout mos erat, quoties de rebus ad eos pertinentibus habebatur consilium) Patres ad illos reuocandos missi, ipsos domum suam abiisse compererunt ^c; fortasse quòd ij paratæ responsonis formam præsentientes, eam nolent excipere. Mihi tamen animaduertere videor, illam ad Biragum missam fuisse.

² Is purgatâ priùs apud Cæsarem, necessitatis nomine, pacificatione cum hugonottis, à Regina firmatâ, haud præterijt tradita sibi mandata de translatione Concilij in Germaniam apud Cæsarem promouenda, quamquam repugnaturus Patres ac Pontificem prænosceret, & iam Philippi Regis repulsam resciret. Vnde liquet, quam falsum sit id quod ex Suauit retulimus, Reginam parato iam animo id temporis fuisse ad satisfaciendum Pontifici in rebus Concilij,

^a Litteræ Vicecomitis ad Borromæum
14. Iun. 1563

^b Litteræ Legat. & Vicecomitis ad Borromæum
21. Iun. 1563

^c Litteræ Iadrensis Archiepiscopi
21. Iunij.

1563.
d Extat in
epist. Gualt.
ad Borrom.
28. Iunii. &
Delfini Nun-
tij, scripta ex
narrat. ipsius
Cæsaris ad
Borrom. & ab
hoc Morono
cōmunicata
30. Iun. 1563

cilij, idque Tridenti Legatis innotuisse. Responsum Cæsaris ^d, sic-
uti redux Oeniponte retulit Lunensis, & sicuti Ferdinandus ipse
Nuntio narrauit, fuit huiusmodi: De pace ex ipsis conditionibus
admodum credibilem reddi necessitatem quam Regina signifi-
carat, cum verisimile non esset, eam alioquin ad eiusmodi pactio-
nes se inclinaturam fuisse. Translationi propositæ oportere sibi dis-
sentiri; quandoquidem alibi ea opportunitas haud præstò esset, quæ
illic aderat tutandi Concilij, cum ipse posset triduo duodecim mi-
litum millia cogere, eaque cuius aggressioni Lutheranorum op-
ponere. Præterea, compertum sibi esse, Lutheranos numquam ad
Synodum conuenturos, tametsi in media Germania celebraretur,
nisi per indecoras condiciones, & numquam sine plurimo pietatis
detrimento concedendas. Postremò, si tunc eius statio mutaretur
cum rectè progredi incipiebat, idem futurum fuisse, ac fructum
præcidere, quem sibi probi omnes pollicebantur. Insuper scripsit
Biragus ad Ferrerium, & hic Gualterio narrauit, ipsi dixisse Cæ-
sarem, vt sibi emendationis cura relinqueretur, quam ipse inten-
debat vt *in omnibus & per omnia fieret*: ex quibus duobus postremis
pronuntiatis palàm fit, præter sollicitudinem, quæ semper perseue-
rauit in Ferdinando de prospero Synodi progressu, quantum à ve-
ritate abhorreat quod affirmat Suauis, Cæsarem tunc ad Lotharin-
gum scripsisse, *fuisse manibus contrectatum, fieri non posse, vt quidquam
boni in Concilio conficeretur*: nisi fortè boni nomine intellexisset con-
cessionem Calicis, aliasque similes legum relaxationes, quas ipse
profuturas credebat ad reconciliandos multos hæreticos, retinen-
dosque multos in Germania titubantes, & quæ iam sperari non
poterant ex concessione Concilij, quemadmodum alibi exponemus.

• Litteræ Bor-
rom. ad Le-
gat. 17. Iun.
1563.

f Litteræ
Borrom. ad
Legat. 30. Iu-
nij 1563.
g Etuidem
ad eosdem
29. Iun. 1563

Interim certior factus Pontifex à Legatis de difficultatibus, in
quas offendeat responsio, rebus à Birago significatis reddenda^s,
ad eos rescripserat, non solùm ne formis vterentur tacitam illius
pacis excusationem præ se gerentibus, sed vt apertè eam improba-
rent, quemadmodum ipse facturus erat in responso ad Allegrium.
Sed hæc epistola non ante rem confectâ peruenit: deinde verò cum
responsum, perinde ac fuerat reddita, Pius legisset, eam laudâ-
uit ^f, nec parum fuit, quin in ea plusculum quasi piperis optaue-
rit, utpote tunc in Gallos iratus ^g: hi siquidem Religionis detri-
mento ex licentia addiderant Ecclesiæ damnum ex ipsa re. Flagi-
tatus antea ab illis fuerat Pontifex veniam abalienandi centum au-
reorum millia ex Ecclesiasticis prouentibus in Regni subsidium,
quod præter prauum effectum, ac deterius exemplum, quodam
quasi

1563.

quasi toxico infecisset animos vniuersi Gallicani Cleri, non minùs in eum qui concesserat, quàm qui impetrarat. Quamobrem concessæ cunctationes Romæ innectebantur, ne aut concessio malum, aut repulsa offensionem inferret. Sed Regni administratores, tametsi à belli sumptibus liberi, ex quo videbatur sublata necessitas & color memoratæ iam alienationis, ne siuerant quidem vt Ecclesia eo emolumento frueretur inter tot irreligiôsâ ipsorum pacis incommoda: quin euulgatum fuerat edictum, siue, vt loquuntur, Arrestum, in quo Rex per auctoritatem suam executionem imperabat; & ex altera parte Eques Soureus non desistebat petere à Pontifice celerem certamque responsionem ad ea quæ petebantur. Quare Pius altè in sinu læsus bilem euomuit, scribens ad Legatos: Huiusmodi remunerationem à se acceptam fuisse ex dispendijs ac laboribus, quæ tolerarat in ope per seipsum ac per alios Principes ferenda Regi Galliæ ad bellum præteritum. Quapropter mandauit, vt totum negotium palàm fieret, ac legeretur edictum in generali conuentu, tum vt Patres consulerentur quid ab ipso petitioni respondendum esset, cum satis intelligeret, nihil ibi proponi posse vt perniciosius Episcopis, ita odiosius in Regem; tum ad efficacius excitandam in Episcopis notitiã, quanti referret ad vniuersum ordinem Ecclesiasticum Pontificiam auctoritatem sustinere. Verùm cum hæc mandata eo tempore peruenissent, quo à Gallis atrocès turbæ sunt excitæ, sicuti videbimus, visum non fuit febris adeò ardenti cibum adeò calidum esse præbendum, qui statim in bilem conuerteretur.

4 Nec Gallicana solum Regina silentio prætermissa est, sed etiam Anglicana, in quam Theologi Louanienses, & Episcopi Britannia aliquam in Synodo declarationem postulabant. Et planè per eos dies Tridentum accessere tres Præsules Belgæ, vnà cum totidem Theologis Louaniensibus, Philippi Regis iussu missis. Præsules erant, Franciscus Richardotus, Antonius Hauesius Dominicanus, & Martinus Rithouius, Episcopi, vnus Atrebatensis, alter Namurcensis, postremus Iprensis. Theologi verò tres viri celeberrimi, Michael Baius, Ioannes Hesselius, de quibus alibi scriptum est, & Cornelius Iansenius senior, qui postea Gandauensem lituum tenuit, & varijs Operibus, sed præ ceteris Commentarijs Euangelicis illustris fuit. Iam tum cum Commendonus in Belgio morabatur, sicut narrauimus, grauissimis vtrunque rationibus dubitatum fuerat, an expediret ad Concilium mittere Baium & Hesselium, eius asseclam in periculosis opinamentis. Sed tandem existi-

h Acta Pa-
leotti, litteræ
Legatorum
ad Borrom.
21. Iunij, &
eius respon-
sio ad Legat.
30. Iun. 1563
& Diarium 21
& 22. Iunij,
& scriptum
Vicecomitis
ad Borrom.
24. Iun. 1563
& Acta Con-
cilij impressa
Antuerpiæ
1564.

riae
7 Trid.
III.

1563. mauit Granuellanus, tum propter eorum absentiam ab ea regione, vbi discordia feruescebat, tum propter communicationem cum viris doctis & auctoritate præditis Concilij, quibuscum non intercedebat æmulatio, fore vt possent & animi deseruescere, & pati ad communes sententias se pertrahi: scripsit tamen ille ad Pontificem ^k, cum aliquid ipsis adhortationis insinuatam esset, vt peculiaris doctrinæ suæ rationem redderent Concilij sapientibus, ipsos respondisse, id opus non esse, cum paratum animum gereret ad acquiescendum cuius Pontificis declarationi. Addebat Granuellanus, eos non modicam animi demissionem præ se ferre; tamen oportere, vt magna cum ipsis charitas & comitas adhiberetur, quandoquidem suæ quisque dignitatis sollicitus est: cumque plurimam pietatis & scientiæ existimationem illi obtinerent, graue detrimentum illatum iri, si exacerbarentur; adeo vt eorum vlcus euaderet quasi gangræna, quæ non solum ipsa foret incurabilis, sed in earum Prouinciarum corpus diffunderetur. Neque scribere omisit Pontifex, nec Legati ad id animum adijcere ^l. Verum siue quod in prauorum seminum paruitate humanæ mentis acies magnitudinem futurorum germinum non discernit, adeoque conatum omnem ad ea suffocanda non admouet, siue ob alias rationes à nobis indicatas, cum exposuimus coniunctim ^m primordia, processus, & exitum nouarum huiusmodi opinionum; tamen morbus in Hæselio extingueretur vnà cum vita ⁿ, quâ Tridenti functus est, in Baio perstitit ita sopitus, donec alia ætas eius damna perpessa est, & alia manus curationis laudem reportauit.

^k Litt. Granuellani Card. ad Borrom. 4. Julij 1563.

^l Litt. Legat. ad Borrom. 29. Jul. 1563.

^m Lib. 15. c. 7.

ⁿ Vide inscriptionem eius sepulchri apud Franciscū Sueretium inter Tridentinas.

^o Litt. Legat. ad Borrom. 8. Iun. 1563.

Iam verò Belgarum, quos diximus, aduentus succenderat Tridenti consilia vibrandi Decreta in impiam propinquæ Angliæ Regnam; & Pontifici consilium probabatur, cum ipsi aptus ad id locus videretur, in quo agebatur de legitimis Episcopis, quippe quod illic licebat pronuntiare, huiusmodi non esse Episcopos a Regina assumptos, simulque eam esse schismaticam & hæreticam. Quam sententiam, ab Oecumenica Synodo latam, sperabat ille inflammaturam fuisse Catholicos Principes, ad opem armis ferendam vexatis illis & oppressis fidelibus: sed postea Casariani Oratores considerandum Legatis ^o obiecerunt ea, quæ ipsdem legatis ac Pontifici scripserat Delfinus Nuntius: Si Elisabethæ huiusmodi vulnus infligeretur, eam efferatam exercituram fuisse lanienam in paucos illos Episcopos, qui in Anglia remanebant. Præterea Principes hæreticos Germaniæ, parem damnationem simili de causa sibi præstagentes, concordaturos ad præoccupandam offensam: ad quod au-

dendum ubi voluntate conuenirent, pollerent viribus ad perpetrandum. 1563.

6 Legati, qui rem cum Lotharingo cunctisque Oratoribus Ecclesiasticis communicarant, & vnanimi consensu statuerant eam Cæsari ac Pontifici significare, responderunt ijs quæ Cæsariani proposuerant, ad vtrumque Principem denuò se scripturos, vt pro alterius directione, & alterius mandato se gererent. Mox Româ rescriptum fuit, ne putrefactum membrum incideretur, quando incisio non ad salutem, sed potius ad sani detrimentum valeret. Et Pius quidem, quò ex hoc inito à se consilio lucraretur (pro eo ac student attentæ prudentiæ viri) quidquid boni maximè posset, Legatos iussit significare Cæsari, præpotuisse in animo Pontificis prudentiam auctoritatemque consilij quod Cæsar dederat, consilijs innumerorum oppositum suadentium; atque vniuersè vt hæc verba illi scriberentur præcepit, quæ digna relatu mihi visa sunt ad vtriusque Principis gloriam: *Hac in re, cunctisq; alijs, quæ facere possunt ad salutem Germaniæ aliarumq; regionum, quibus periculum perturbationis imminet ob causam Religionis, gratum accidet Pontifici, vt admittrentur ex sententia & consilio Cæsaris, cuius iudicio ac probitati æquum est vt Pontifex fidat, cum ipsum prudentissimum, plenumq; Christiano studio agnoscat.* Postea verò litteræ Granuellani superuenerunt, qui Legatos hortabatur, ne quid in Elisabetham moueretur, tum ex sua tum ex Philippo Regis sententia.

p Litt. Borrom. ad Legat. 6. & 10. Julij 1563.

q Litt. Legat. ad Borrom. 12. Iul. 1563.

7 Non deerat in Concilio postulatum aliquod etiam in Philippum Regem. Detinebatur in custodia multos iam annos à Tribunali S. Inquisitionis Hispanicæ Bartholomæus Caranza, ex Dominicana familia Toletanus Archiepiscopus, Primas in illis regnis, & vnus è summis Christianæ Reipublicæ Præsulibus, de quo alibi sermonem habuimus, agentes de hæresibus enatis & extinctis in Hispania. Porrò Patres Concilij, existimantes, in illius magni Præsulis captiuitate, sub alio quàm sub Pontificio Tribunali, vniuersum ipsorum ordinem vilescere, sæpius conquesti sunt apud Præsides; quos ab huiusmodi expostulatione pressos, comperio vsque ab ineunte Aprili ea de re iam tertio scripsisse Romam, affirmantes ardentem communemque petitionem esse, vt Pontifex causam illam ad se auocaret, iuberetque Acta in Hispania confecta Romam mitti. Nec ille præterierat in responsis se purgare seu negligentis seu indulgentis notâ, quippe quòd nullus vniquam suus minister in Hispaniam iuisset, cui per iterata mandata negotium illud non commendasset. Misitque inter cetera ad Legatos epistolam

r Litt. Legat. ad Borrom. 1. Apr. 1563.

riae
Trident.
III

1563.
 f. Litt. Bor-
 rom. ad Le-
 gatos 14. &
 28. Nonem-
 bris 1562.
 f. Matrico
 18. Octobris
 1562.

* Litt. Bor-
 rom. ad Le-
 gat. 19. Iunij
 1563.

lam de hoc argumento, Philippi Regis exaratam manu^s, in qua
 querebatur acriter cum Pontifice^s, quod ipse nescio quod diplo-
 ma Odescalco Nuntio in ea causa dedisset, ipso Rege non
 prius audito: petebatque à Pontifice, vt boni consuleret susce-
 ptum à Rege consilium, ne ea iussio vulgaretur, vtque in poste-
 rum S. Inquisitionis processum non turbaret in ea causa, in qua
 Regi adeò cordi erat vt quod æquum esset perageretur: quare
 quam citissimè Acta confectum iri, de quibus postea Pontifex
 edocendus esset. Hinc verò intelligebat Pius, haud sibi per id tem-
 pus licere validius manum impellere, quin abrumperet vinculum
 illud coniunctionis cum Rege Catholico, adeò sibi necessarium ad
 bonum vniuersale. Sed Episcopis haud cessantibus Legatos denuò
 extimulare, eoque pacto in suam rem Pontificalem auctoritatem
 attollere, ac monentibus, non solum in Ecclesia Christiana, sed
 etiam in Iudaica consueuisse maximi momenti causas à summo
 Sacerdote recognosci, Legati petitionem renouarunt. Quapropter
 Pontifex eos de re distinctius edocuit^s, compertum à se fuisse,
 causam illam à suo decessore commissam Hispanicæ Inquisitioni
 vsque ad extremum actum, saluâ sententiâ: idcirco se noluisse ani-
 mum minus fidentem illi Tribunali præ se ferre, concessione reuo-
 catâ; sed Acta sollicitasse, quorum partem, ad id vsque temporis
 confectam, Romam postremò attulerat Gusmanus: secundum
 eam partem à se lustratam, affirmari à se posse, eam coniectionem
 in carcerem haud iniustam fuisse: vbi Acta perficerentur, ad quod
 noluisse se prorogationem vltra integrum proximum Aprilem con-
 cedere, se minimè destitutum, quin æquum absolutumque iudi-
 cium exerceret. Hæc Pontifex, edito documento, sæpius in Prin-
 cipibus prudentiæ ac studio esse tribuendum, id quod multitudo
 immoderata & ignara socordiæ atque imbecillitati adscribit. Qui-
 nam fuerit exitus illius causæ, multò antea per incidentem occa-
 sionem indicauimus.

Similis causâ alterius insignis Præfulis in Synodum inducta est. 8
 Fuit hic Ioannes Grimanus Aquileiensis Patriarcha, de quo plura
 diximus, narrantes & electionem ad Purpuram Nauageri & Amu-
 lij, & postea petitionem ab ipso & à Senatu frustra habitam, vt
 eius causa in Concilio cognosceretur. Huiusce causæ memorabi-
 lis, ob conditiones rei, patronorum, iudicium, & rerum inciden-
 tium, licuit mihi vberem notitiam comparare ope voluminis lit-
 terarum, mihi concessi humanitate Francisci Cardinalis de Albi-
 zis, qui non dedignatus sedulò perlegere, comiterque comprobare
 meas

meas hæc paginas, doctrinâ suâ ac prudentiâ haud parum mihi lucis affudit, quò eas stabiliùs concinnarem. In memorato volumine continentur varia Acta, in Patriarcham extracta varijs tempestatibus, sententiæ, quæ scripto traditæ sunt Romæ ac Tridenti, plures litteræ illuc & Venetias super ea causâ, aliæque à Senatu ad eius tutelam scriptæ. Ego verò quantum Operis mei proposito par est apponam.

Itaque Amulio & Nauagero purpurâ cohonestatis, Respublica grates egerat Pontifici ob collatam Nauagero purpuram, simulque ob purpuram (vt pro certo ponebat) Patriarchæ; tamen Pontifex verè nihil amplius egerat, ac significarat nisi consensum super ea sibi promissum à Cardinalibus, statim ac Patriarcha se purgasset. Et de nouo Amulij honoris gradu dicebat Senatus epistola, per urbanam quamdam querimoniam, voluntati Pontificis, quippe obsequentes filios, se remittere; sed ipsius Oratoris partes fuisse, in ea re sui muneris officium perpendere. Postea eadem Respublica non intermiserat assiduis ac præferendis petitionibus instare, vt reipsâ ad creationem procederetur, seu potius, vt aiebat, ad declarationem Patriarchæ. Sed cum ad id opus esset antea causâ decisio, & Grimanus negaret se Iudicibus Romanæ Inquisitioni præpositis confidere, illinc secesserat, postulans, Senatu sibi fauente, vt causâ Concilio committeretur, ad quod viam adornabat. Pontifex ex altera parte dissenserat per suas litteras ad Præsides datas, Quando Concilium se abstinuerat ab huiusmodi iudicijs, quò rationem haberet Tribunalium S. Inquisitionis Hispanicæ ac Lusitanicæ, videri sibi multò maiorem sanctæ Inquisitionis Romanæ rationem habendam: & ad hoc ipsum sæpè iniunxerat Capilupo, Venetijs Nuntio, vt studeret à Patriarchæ patrocinio Respublicam amouere, & illum cogere etiam per vocationem in ius, vt Romæ se listeret. Nuntius non mediocrem in Senatu duritiam offendit, propter diffidentiam Iudicum Romanorum in Patriarcha: idcirco Pontifex, ne Reipublicæ ægrimoniam inferret, iussa suspendit de vocatione in ius, vbi tamen Grimanus haud videretur præstò esse ad Concilium adeundum. Postea verò continuatis ardentibus Reipublicæ studijs cessit Pontifex, assensusque est Oratori, vt Grimani causâ Concilio remitteretur. Quare Patriarcha, acceptâ hac fide, Tridentum perrexit: ibi cum honorifico viginti Præsulum comitatu Præsides inuisit, quibuscum ne verbum quidem fecit de sua causâ, quò rei conditioni neque consentaneum neque conducibile videbatur: sed illicò in ipsius rem Ora-

x Litt. Reip.
ad Pontif.
3. Mart. 1564

y Litt. Reip.
ad suum Secretarium
Romæ 4. 6.
& 21. Mart.
& 19. April.
& Sorantium
Oratorem
10. Maij, &
alæ eodem
die ad Pontif.
& ad Sorantium

12. Iul. 1561.
& 10. Iunij
1562.

a Litt. Borrom.
ad Capilupum Nuntium
21. Mart.
4. 11. & 18.

Apr. 2. & 30.
Maij, 15. &
20. Iun. 4. 11.
& 18. Iulij.
1562. 15. 20.
22. & 27.

Martij 1563
b Duæ litteræ
Legatorum
ad Borrom.
20 & 22. Iunij
1563.

riae
Trident.
III.

1563.

tores Veneti locuti sunt : Rempublicam semper optasse eam causam decidi , quo ipsa eiusmodi notâ liberaretur , quasi hominem hæresi contaminatum ad Purpuram promoueret. Eapropter sæpè à Pontifice eam petiisse , vt pro iure reus aut absolueretur aut damnaretur. Post diuturnam moram consensisse Pontificem , vt Synodus in eo iudicium exerceret , hac sua voluntate Oratori Veneto Romæ patefactâ , eidemque significasse , hoc ipsum à se declaratum coram fuisse duobus Legatis proficiscentibus , & scripturas etiam Morono traditas. Eos igitur , vt pote Concilij Præsides , à se rogari , vt rem celeriter absoluerent. Sperari , apud ipsos pondus aliquod habituras deprecationes Reipublicæ tam addictæ , tamque obloquentis Apostolicæ Sedi , ac præcipuè Pio IV. quas pro filio suo adeò nobili ac Præsule adhibebat ; præsertim cum ius , & illud quidem seuerum peteretur. Causam huiusmodi maxime propriam esse Concilio , & alia Concilia (vti narratur) fuisse merè conuocata ad causas minores discutiendas. Solum ipsos flagitari præter ius conditionem quamdam , quæ non iuris relaxatio , sed potius expletio est , nimirum , celeritatem. Hanc & nimis necessariam esse bono Reipublicæ nomini , quod in hæreticorum fautoribus semper ofuscaturum manet , & nimis interesse Reipublicæ , vt ipsius nomen intaminatum niteat , præsertim ob recentes corruptiones , quæ Venetijs detegebantur. Ipsam quoque causam ex se talem esse , vt opereretur ad apertam lucem expedite deduci : etenim populi , illius Patriarchæ iurisdictioni subiecti , quæ per centena passuum millia extendebatur , & in Germaniam vsque penetrabat , decem iam annos caligine circumfusi vixerant ; præcipuè verò ex Foro Iulij missi fuerant Venetias honesti viri , quò certò scirent , hæreticumne an Catholicum Patriarcham haberent , & an excipiendæ ab ipsis essent , atque auscultandæ , an fugiendæ atque abominandæ ipsius adhortationes ac documenta.

Legati , exire iussis Oratoribus , habitoque inter se de responsione consilio , illam in hanc sententiam reddidere : Iure quidem optimo à Republica , ac potissimum à Patriarcha optari exitum illius causæ ; sed fas sibi non esse manum illi admouere , aut non repugnare , ne Synodus eam admoueret absque peculiari Pontificis diplomate , apud quem sæpè eadem causâ fuerat agitata atque exposita ; hoc enim pacto indicaretur Concilium præesse Pontifici , & obtinere potestatem auocandi ad se causas coram Pontifice inchoatas. Fateri quidem Nauagerum & Moronum , secum , cum ipsi digrederentur , collocutum fuisse Pontificem , & Nauagero quædam
scripta

scripta dedisse: sed cuncta hæc satis non esse absque mandato subscripto à Pontifice, qui ipsis dixerat, se plenius quid ipse vellet significaturum. 1563.

11 Nihil grauius lædit in rebus agendis viros tum intelligentiâ tum gradu præcellfos, quàm se delulos putare, vtriusque dotis despectum hinc arguentes. Quapropter ad insperatum responsum incredibiliter commoti sunt, & non minus commotum iri Senatum prænuntiarunt: Accepta ab eo fuisse tamquam indubitata remissæ Concilio causæ argumenta tum voces Pontificis Oratori redditas, tum expressas enuntiationes, habitas ad duos Legatos: hac fiduciâ illuc à Senatu missum Patriarcham; adeoque non modico dedecori eundem sibi ducturum, vbi inanium verborum fucio deceptus fuisset. Denuò Reipublicæ merita commemorarunt, dignitatem familiæ ac personæ, & postulationis æquitatem, ad solum ius restrictæ; ac proinde vbi Patriarcha hæresis damnaretur, ab ipsis Senatoribus malleolos ad eum concremandum allatum iri. Atque hæc omnia exposuere tum ore tum formulis admodum inflammatis, & ad minas propendentibus.

12 Tum verò Præsides: Cunctationem ipsi Patriarchæ vitio vertendam esse, qui si Româ non secessisset, suæ causæ exitum iam spectasset. In comperto sibi esse Pontificis animum, iustitiæ studiosissimum, amantissimum Reipublicæ, & benè affectum Grimano. Quod si Pontifex Oratori dixerat quæ ipsi referebant, ea omnino ab illo seruatum iri, causâ in Synodo cuiuscumque vellet commissâ per diploma, pro eo ac opus erat: sub qua conditione Legati celeritatem omnem iudicij pollicebantur.

13 Colloquio finis est impositus; sed Oratoribus haud omnino satisfactum: conuenit inter illos, vt Oratores Venetias, Legati Romanam rem perferberent. Hi confestim scripsere, discrimen proponentes, si inter eas turbas, præsertim de facultate proponendi, à Venetis quæstio intentaretur de iure ad res per seipso Concilio proponendas.

14 Pontifici permolestus accidit iustus ille titulus acerbæ ægrimonie, qui sibi videbatur à Legatis præstitus Oratoribus ac Senatui Veneto, cuius operâ quàm antehac contentus erat, tam se indigentem in posterum in rebus Concilij sentiebat, & vna ex præcipuis causis cur Nauagerum constituerat Legatum, ea fuerat, quòd per id palàm faceret, quanti eam Reipublicam æstimaret, quantumque illi consideret, & quò suus huiusmodi Legatus posset luculentius eidem testificari rectum Pontificis animum, eiusque mandatorum

riae
Trid.
III

1563. torum sinceritatem. Etenim cum alij Reges studerent suis nationibus emolumenta conquirere, Italiæ bono aduersantia, Veneti ditione pollentes, & Episcopis abundantes supra singulos Italicos Principes, Italiæ decus & vtilitatem sustinebant; quod vtrumque in maiestate & auctoritate Pontificis potissimè situm est. Ipse igitur ad Præsides rescribens ^e conquestus est, quòd eiusmodi responsa Oratori reddidissent, quando duo ex ipsis ex ore Pontificis eius mentem exceperant. Se spondisse Veneto Senatui, mandatorum vt causa expenderetur à Legatis siue cum Synodo, siue cum Theologis per ipsos electis. Nondum signatum fuisse diploma, quia nemo ad id Pontificem sollicitarat. Idcirco loco diplomatis vim haberet hæc ipsius epistola, per celere cursorem delata, qui ordinarium tabellarium assequeretur. Suum esse votum, vt integrè mos gereretur Venetæ Reipublicæ, etiam ipsa cuperet, vt ea causa in pleno Concilio ageretur: verum opportunius esse, vt ubi Oratores Veneti acquiescerent, seligerentur à Legatis Theologi ad eam cognoscendam, ijque ex omni natione. In summa ita rem agerent, vt Respublica sibi satisfactum intelligeret, amotâ omni querimoniam causâ, quasi quidquam aut de æquitate aut de promissione sibi detraheretur. Post biduum consimile diploma ^d Oratori Veneto Romæ traditum est. Præsides cum assensu Patriarchæ viginti tres ex Patribus destinarunt ^e, studentes ne quempiam comprehenderent, qui aut in ditione Veneta Ecclesiam obtineret, aut aliàs illi causæ interfuisset: adeoque idcirco fortasse, cum prius connumerassent Generalem Prædicatorum Magistrum, eundem postea excluderunt ^f. Selecti ad iudicium fuere cuncti Oratores Ecclesiastici, varij Episcopi, & alij Patres ex doctioribus, Itali, Belgæ, Galli, Hispani & Germani. Sed quia comprehendebantur nonnulli haud Theologi, sed Canonum Periti ^g, hos postea Patriarcha recusavit; ac pro eo Veneti Oratores petierunt, vt illi excluderentur, causati, controuersiam esse merè Theologicam, & à Pontifice Legatis committi, vt in ea Theologi adhiberentur, Canonum Peritis haud nominatis. Quare in hoc pariter ipsi gratificati sunt, permutatis Canonum Consultis prius electis in eos Theologos, qui Oratoribus placuerunt, & eorum destinatione vigesimo tertio Iulij in scribæ tabulas sollempniter relatâ. Denique cum Grimanus & Oratores cuperent, vt ad viginti tres Præsules duo quoque priuati Cardinales accederent, Præsides consensere; quamuis intus haud libenter, fortasse quoniam id haud prosperè successerat, nec Pontifici placuerat in mansionis tractatu. Huius causæ peculiaris exitus

^e Epistola Pontificis ad Legat. 1. Iulij 1563.

^d Litteræ Borromæi ad Legatos 3. Iulij 1563.
^e Litt. Legat. ad Borrom. 8. & 12. Iulij 1563. & Acta Paleotti.
^f Hoc constat ex sententia afferenda.
^g Litteræ Legat. ad Borrom. 29. & 31. Iul. 1563.

exitus suo loco narrabitur. Interim ad communia reuertemur: sed
 cum commune non nisi mixtum quoddam sit, conflatum ex ho- 1563.
 minibus peculiaribus, effectus quidam eorum voluntatum, quod-
 dam instrumentum ipforum vtilitati seruiens; nihil potest probè
 percipi, aut probè referri de negotijs communibus absque pluri-
 ma notitiâ, plurimaque narratione operum peculiarium, quem-
 admodum ad mixti doctrinam opus est studio, per quod præcipuo-
 rum elementorum ingenium innotescat.

C A P V T V I I I .

*Studia Legatorum ad emendationem Statuendam, abigendasque
 suspiciones, quòd ea ab ipsis declinaretur. Decretum de electione
 Episcoporum, ad futuram Sessionem repositum. Adhibitum Stu-
 dium ad munia minorum Ordinum indaganda, & de ijs con-
 stituta. Decretum propositum aduersus Episcopos Titulares;
 sed à maiori parte postea reiectum. Mandata Pontificis de loco
 & honoribus exhibendis Oratori Hispano in solemnibus Ecclesiæ
 festis. Grauiissima tumultuatio hinc excita festo diui Petri die.*

Cum recolerent animo Legati^a ea quæ dicta fuerant ab Epi-
 scopis in Conuentibus, & extra Conuentus ab omnibus, ni-
 hil magis necessarium arbitrabantur & dignitati & volupta-
 ti communi, & salutari coniunctioni, quàm ex animis euellere su-
 spicionem altè defixam, quòd ipsi ab Ecclesiæ, ac præcipuè Roma-
 næ Aulæ emendatione abhorrent. Quam suspensionem aluerat ex
 parte celebris Lainij sermo, de quo diximus; eamque latius diffu-
 derat per hominum ora, & hinc per animos (inter quos & ora
 mutua communicatio intercedit) fortuita quædam facetia. Dum
 Nicolaus Pfaulmeus Benedictinus, Episcopus Verdunensis suam
 sententiam dicebat, vsus acerbâ libertate, & in mordacitatem de-
 generante de Aula Romana, contigit vt Sebastianus Vanzius Vrbe-
 uetanus Antistes, ad proximos sibi conuersus, dixerit: *Nimum can-
 tatis Gallus.* Eo audito, Petrus Danesius Episcopus Vaurensis, ad
 quem Vanzius haud mentem adiecerat, subiecit: *Vtinam ad huius
 Galli cantum excitaretur Petrus, & fletet amarè.* Quod dictum, vtpote
 gemino illo sale conditum, exceptum pariter ac vulgatum est ge-
 mini saporis sensu, habuitque vim quamdã popularem apud
 multitudinem, quæ Tridentum id temporis confluxerat: quam
 X x x 3 vim

^a Cuncta in
 Actis Falcot.